

Vážení čitatelia,

výskum umeleckých osobností a ich poetík patrí k základným tematickým pi-
lierom nášho časopisu. Už ôsmu dekádu je Slovenské divadlo publikačnou platfor-
mou pre texty, ktoré dynamicky vstupujú do domáceho umenovedného diskurzu,
prinášajúc nové poznatky a originálne pohľady na starších aj súdobých divadel-
ných a filmových tvorcov. Touto ambíciou bol motivovaný tiež výber štúdií, ktoré
vám ponúkame v aktuálnom čísle.

Režisérovi a pedagógovi Jánovi Borodáčovi sme sa v posledných rokoch
v Slovenskom divadle venovali viackrát. Ako sa ukazuje, doposiaľ nepreskúmané
pramene stále ukrývajú informácie, ktoré dopovedajú, či dokonca revidujú ko-
difikované skutočnosti. Úvodná štúdia čísla, ktorej autormi sú filologička Anna
Zelenková a teatroológ Peter Himič, na základe výskumu tak známej, ako i dolo-
hšie nereflektovanej korešpondencie Jána Borodáča s literárnym kritikom Štefa-
nom Krčmérym prináša viaceré nové poznatky k téme prvých rokov existencie
Slovenského národného divadla a zároveň prispieva k dokresleniu autentického
portrétu jednej z kľúčových osobností slovenského divadla. Borodáčove listy Krč-
mérymu zachytávajú nielen problematický a pozvoľný proces profesionalizá-
cie SND, ale prinášajú aj cenné dobové svedectvo o konkrétnych Borodáčových
režisérskych a dramaturgických problémoch, ako aj organizačných aktivitách
v dvadsiatych rokoch 20. storočia.

Práca operného režiséra, dramaturga a pedagóga Branislava Krišku patrí
napriek jeho všeobecne uznávanému postaveniu v dejinách slovenskej opery
iba k parciálne spracovaným témam. Príspevok doktorandky Kláry Madunic-
kej skúma najmenej reflektovanú oblasť umelcovho pôsobenia – jeho prínos do
operno-teoretického diskurzu. Autorka analyzuje Kriškove state publikova-
né v odborných periodikách či bulletinoch k inscenáciám, konfrontuje ich s re-
žijnými princípmi, ktoré využíval, a zároveň ich uvádza do kontextu súdobých
operno-režisérskych trendov v Európe, predovšetkým prác Waltera Felsensteina
a Wielanda Wagnera.

Na hudobno-divadelné umenie sa fokusuje aj štúdia opernej historičky Mi-
chaely Mojžišovej. Autorka si z tvorby širokospektrálne nadaného Františka Zva-
ríka vybrala jeho doposiaľ nespracované jedenásťročné pôsobenie v opere SND
(1945 – 1956), ktoré sa celkom neuzavrelo ani po umelcovom návrate k činohre, aj
v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch príležitostne vstupoval na operné ja-
visko či koncertné pódia. Autorka popri špecifikách Zvarikovho vokálneho preja-
vu skúma jeho nekaždodenný prístup k opernému herectvu, razantne narúšajúci
dobové interpretačné kliše.

Manželka Františka Zvaríka, herečka Eva Krížiková, sa v Slovenskom divad-
le neobjavuje po prvýkrát. Teatroológ Karol Mišovic vo svojej štúdii pomyselne
nadväzuje na text Martina Porubjaka z roku 1973, keď predstavuje umelkyňu
v novom zábere žánrovo bohatej tvorby sedemdesiatych a osemdesiatych rokov
uplynulého storočia. Čitateľovi sa ponúka plastický obraz herečky, ktorej sa na

prahu stredného veku podarilo uniknúť z komediálnych stereotypov a presvedčiť režisérov, kritikov i publikum, že je interpretkou podstatne väčšieho diapazónu. Mišovic charakterizuje Krížikovej kľúčové roly, stratégiu režisérov pri jej obsadzovaní a zameriava sa tiež na inovátné prvky jej hereckej škály, vďaka ktorým nikdy neustrnula v recyklácii výrazových prostriedkov.

Príspevok teatrologičky Dagmar Inšitorisovej je venovaný výraznej osobnosti mimobratislavského divadelného umenia, hercovi Jánovi Kožuchovi. Autorka si však nevybrala jeho dlhoročné hlavné pôsobisko, Slovenské komorné divadlo Martin (predtým Divadlo SNP), ale analyzuje Kožuchove dve umelecké etapy v bankobystrickom bábkovom divadle v sedemdesiatych a deväťdesiatych rokoch. Charakterizuje bohatú škálu výrazových prostriedkov jeho činoherno-bábkového herectva, odhaľuje dar plasticky prepojiť aj tie najrozporupľnejšie významové polohy a pomenúva jeho schopnosť empaticky zladíť intenzitu hereckého výkonu s javiskovými kolegami.

Posledná zo štúdií sa zameriava na umelca, ktorého tvorivá dráha zďaleka nie je uzavretá. Teatrologička Dária Fojtíková Fehérová zachytáva postupnú transformáciu príslušníka strednej generácie Roberta Rotha z detského herca na rešpektovaného protagonistu prvej národnej scény. Na základe archívnych materiálov i vlastných empirických skúseností analyzuje zázemie, ktoré formovalo Rothovo divadelné, ale aj spoločensko-kritické zmýšľanie. Po detských a študentských začiatkoch predstavuje úvodné desaťročie jeho profesionálnej kariéry, charakterizované častými zmenami divadelných kolektívov, ktoré neraz súviseli s hercovou politickou a názorovou vyhranenosťou. Autorka popri inom upozorňuje na to, že občianska angažovanosť priniesla Rothovi povest rebela, individuality osamelého stojacej proti všetkým, čo sa odrazilo aj v jeho neskoršom obsadzovaní a kreovaní hereckého typu zo strany režisérov.

Michaela Mojžišová